

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 339.944

Петренко В. С.

Херсонський державний університет

Карнаушенко А. С.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

РОЗВИТОК СПІЛЬНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Досліджено становлення та розвиток спільних аграрних підприємств України. Встановлено стримуючі фактори залучення іноземних інвестицій в аграрну сферу. Проаналізовано українську законодавчу базу, виявлено, що поняття «спільні підприємства» потребує вдосконалення та усунення невідповідності в нормативних актах. Розглянуто обсяги прямих іноземних інвестицій у сільське господарство в розрізі різних країн світу.

Ключові слова: спільні підприємства, перехідна економіка, ринкова економіка, інвестиції, іноземні інвестори.

Постановка проблеми. Інвестиції іноземних підприємств відіграють важливу роль в економіці України. Сьогодні жодна світова країна не може успішно розвиватися без інтеграції в міжнародну економіку. Саме закордонні залучені кошти є рушійним інструментом у розвитку ринкової економіки країни у цілому та окремого підприємства. Такі прямі іноземні інвестиції виступають як засіб поліпшення загальної технологічної та економічної конкурентоспроможності національного аграрного виробника. Оскільки іноземні інвестори хочуть бути захищеними в Україні, дуже часто партнерство з національними сільськогосподарськими підприємствами створюється шляхом об'єднання власних інтересів у спільне підприємство. Тема розвитку спільних аграрних підприємств в Україні є актуальною у зв'язку з тим, що встановлюється вплив інституційних та економічних перетворень, які відбуваються на протязі становлення спільного підприємства як головного джерела залучення значних фінансових ресурсів, доступу до нових технологій виробництва та корпоративного управління, спосіб полегшення виходу підприємства на міжнародні ринки збуту продукції, підвищення кваліфікації власних працівників, створення додаткових та збереження наявних робочих місць. Згідно з даними Державної служби статистики, в Україні відбувається систематичне зменшення загального обсягу іноземних інвестицій в економіку країни. Це пов'язане з тим, що Україна втрачає інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів у зв'язку з корупційними схемами, політичною нестабільністю та воєнними діями на сході країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблем функціонування спільних підприємств, урегулювання питання створення спільних підприємств з іноземними партнерами досліджено в працях В. Александрова, М. Бриля, Т. Кизима, Т. Мацибори, Л. Нейкова, І. Столярова, А. Юзефовича та ін. Питання різних аспектів правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями досліджували вітчизняні науковці, зокрема: О. Вінник, Ю. Жорнокуй, О. Кібенко, В. Коссак, В. Малига, В. Поединок, О. Семерак, Д. Федорчук, С. Хеда. Разом із тим не проводилося досліджень щодо впливу алгоритму створення та головних причин об'єднання в спільні аграрні підприємства в економічних умовах, що склалися в Україні.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та дослідженні розвитку функціонування спільних аграрних підприємств країни для з'ясування рівня інвестиційної привабливості України, а також в виявленні причин об'єднання в такі підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останні роки в Україні проводиться активна робота з підготовки до вступу в Європейський Союз. Для нашої країни та її економіки це пов'язано з такими діями, як: приєднання до єдиного європейського ринку; адаптація законодавства до європейських стандартів (у тому числі у сфері якості, екологічних та медичних стандартів); можливість використання коштів допомоги від ЄС. Усі ці чинники повинні бути потенційними причинами структурних перетворень окремих галузей народного господарства, у тому числі сільського господарства. Україна вже зараз відчуває необхідність упровадження перетворень в аграрні структури, адже в ЄС діє єдина сільськогосподарська політика, яку виконують усі господарюючі суб'єкти, яка заснована на уніфікованих нормах ЄС і фінансується з бюджету ЄС.

Перед вступом до ЄС Україні слід приділити особливу увагу відкриттю нових ринків збуту продукції, що, з одного боку, означає розширення групи потенційних покупців, а з іншого – підвищення конкурентного тиску з боку підприємств інших країн ЄС. Не менш важливим для сільського господарства є необхідність адаптації до ЄС-стандартів щодо охорони навколишнього середовища та охорони здоров'я, тому що це часто вимагає кількох інвестиційних проектів або зміни способу організації діяльності аграрної фірми. Це питання особливо важливе для України у зв'язку з тим, що національне виробництво не відповідає європейським стандартам, тому необхідно на державному рівні розробити програми з підтримки сільськогосподарських підприємств, адже власних фінансових ресурсів у підприємств не вистачає. Підвищення конкурентного тиску, необхідність адаптації до стандартів і потреба у фінансуванні заходів щодо модернізації основного виробництва стимулюють аграріїв шукати партнерів, які дадуть фінансові кошти, навиків та нові технології, і при цьому не втратити власної незалежності. Як один із варіантів вирішення такої ситуації є створення спільного підприємства з іноземним партнером.

Спільні підприємства стають більш поширеним діловим устроєм серед фермерів, які допомагають збільшити масштаби своєї діяльності. Існує кілька причин, чому аграрні підприємства розглядають можливість створення спільного підприємства: потребують більше ресурсів (фінансових ресурсів, устаткування або просто більше робочої сили); дасть змогу сільськогосподарським виробникам увести у власне виробництво інноваційні продукти (які в іншому разі були б надзвичайно дорогими); спільне підприємство допоможе здобути закордонний досвід у виробництві продукції. Незалежно від причини спільне підприємство – це спеціальні угоди, що відображають обставини укладення договору між сторонами, який чітко визначає їхні цілі, права та обов'язки. Подібно товариствам чи корпораціям спільне підприємство є більш гнучким варіантом для груп, які хочуть працювати разом без об'єднання всієї своєї основної діяльності.

Україна є країною з перехідною економікою, яка перебуває у постійному розвитку власних інститутів та налагодженні ринків збуту продукції. Незважаючи на те що країна ставить за мету стати країною з ринковою економікою, її наявні інститути на даному етапі економічного переходу не відповідають потребам ринкової системи.

Є багато форм спільних підприємств і багато причин для об'єднання у спільне підприємство, проте в рамках дослідження можемо виділити три основні причини: земля, фінанси та навички. Ці три сфери зазвичай є рушійною силою між пошуком партнера по спільному підприємству або вимогою вступити в спільне підприємство.

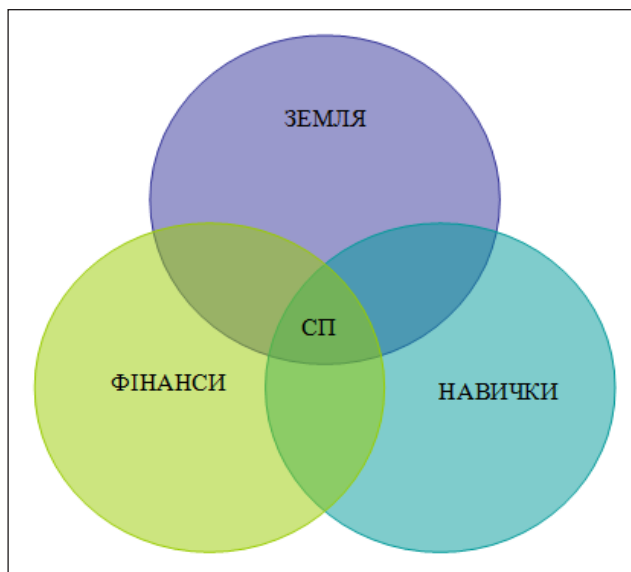

Рис. 1. Основні причини створення спільних підприємств

Як відомо, у сільському господарстві земля відіграє стратегічне значення для ведення господарської діяльності. Велика кількість бажаючих займатися вирощуванням сільськогосподарської продукції стикається з проблемою відсутності вільних земель. На пошуки землі, яку можна взяти в оренду, витрачається багато часу, тому партнери, у яких є фінансові можливості, а у інших – земля, є потенційними суб'єктами спільного ведення бізнесу. Об'єднання з партнером надає можливості, які раніше не могли бути доступні для партнерів.

Друга та найбільш очевидна причина для вступу в спільне підприємство – це забезпечення фінансуванням. Сільське господарство – дуже ризикований бізнес, який залежить від кліматичних умов, які склалися в даний момент часу, і тому вимагає, щоб більшість коштів була витрачена на посівний матеріал, паливе та мінеральні добрива. На оновлення матеріально-технічної бази господарства, впровадження нових технологій не вистачає фінансових активів. Навіть невелике впровадження потребує значних грошових затрат, тому природно шукати альтернативні джерела фінансування. Створення СП для забезпечення фінансовими активами – відмінна стратегія для подолання фінансових проблем у господарстві або ж коли в аграрній фірмі немає великої кількості коштів. Залучення партнера СП, що має великий капітал, може допомогти підприємству збільшити фінансування. СП надає можливість інвесторами, у яких є гроші, залишатися анонімними та пасивними в проекті. Інвестор у цьому разі надає перевагу отриманню частини прибутку від діяльності, ніж відсотку від вкладених грошей.

Третя причина створення спільних підприємств – це набуття нових знань та навичок. Усі галузі економіки вимагають великої кількості навичок, які потрібно постійно вдосконалювати. В Україні існує велика кількість землевласників, у яких немає навичок виробництва продукції європейської якості або ж провадження екологічного виробництва. Для подолання цієї проблеми потрібно вибирати партнера, у якого є такі навички та знання у сфері, яку потрібно поліпшити.

Нині українські виробники не мають чітко прописаного алгоритму здійснення спільного ведення бізнесу. Налагодження процесу створення спільних підприємств можна проводити за таким алгоритмом:

1. визначитися з ідеями та стратегічними цілями, завданнями і методами подальшої діяльності підприємства, провівши аналіз фінансово-господарської діяльності та встановивши рівень фінансової стабільності, а також обсяги заборгованості по господарству;
2. ретельно проаналізувати інформацію про майбутнього потенційного партнера, розпочати налагодження зв'язків та надіслати пропозиції про створення спільного підприємства;
3. підготувати установчі документи та домовити мовою обох партнерів, а експерти перевірять дані документи;
4. здійснити аналіз передінвестиційного проекту та виявити переваги та недоліки проекту;
5. підписати договори про співпрацю та установчі документи;
6. зареєструвати спільне підприємство як окремий суб'єкт господарювання та поставити на облік в державних органах влади;
7. внести статутний капітал.

На початковому етапі вибору майбутнього партнера потрібно розробити пропозицію щодо створення спільного підприємства, яка надається потенційному партнеру та повинна містити такі елементи: 1. опис потенційного партнера (кількість співробітників, економічні дані, досвід роботи в галузі тощо); 2. період реалізації спільного підприємства; 3. пропонувані цілі спільного підприємства; 4. статутні внески партнерів спільного підприємства; 5. пропозиції по проблемним галузям; 6. очікувані результати.

У разі підписання пропозицій щодо створення СП виникає необхідність в укладанні основного документу – Договору про об'єднання в спільне

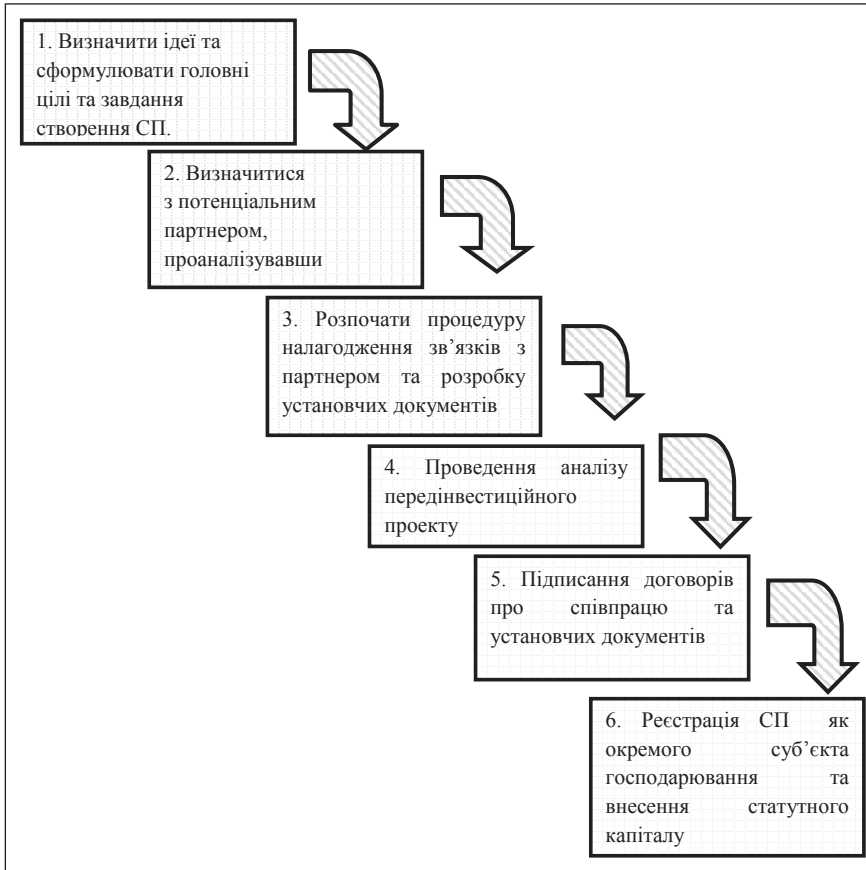

Рис. 2. Алгоритм створення спільного підприємства

Джерело: розроблено авторами

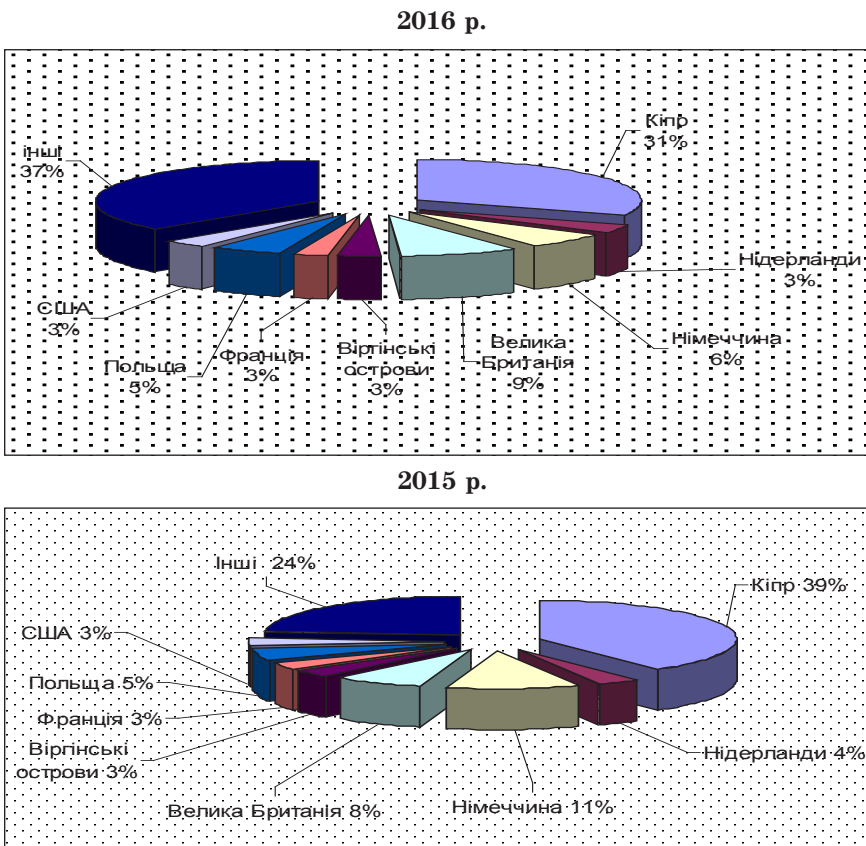

Рис. 3. Обсяги прямих іноземних інвестицій у сільське господарство в розрізі різних країн за 2015–2016 рр.

Джерело: [3]

підприємство, а вже потім, після поповнення статутного фонду, затверджується Статут підприємства.

Згідно з чинним законодавством України, спільні підприємства з іноземним капіталом на протязі семи днів зі дня внесення коштів подають відомості до Департаменту економіки та інвестицій та підлягають обов'язковій державній реєстрації.

Як відомо, створення СП вимагає поповнення статутного капіталу новоствореного підприємства, у зв'язку із цим доречно розглянути обсяги надходження іноземних інвестицій у сільське господарство України в розрізі різних країн світу.

Порівнявши зазначені діаграми, дослідженням установлено, що обсяги прямих інвестицій за минулий рік значно скоротилися, причинами цього є політична нестабільність, корупційні схеми та конфлікт на сході країни [3].

Українським урядом у 2015–2016 рр. було проведено різні заходи для комфортного ведення бізнесу, які мають стимулювати поступове відновлення економіки та її розвиток. Завдяки діям уряду Україна піднялася в рейтингу Світового банку Doing Business 2015 з 112-го місця (у 2014 р.) на 96-е (у 2015 р.) серед 189 країн світу [4]. На протязі всіх років незалежності Верховна Рада України вдосконалювала законодавчу базу для провадження господарської діяльності спільних підприємств та стимулювання розвитку створення партнерства між бізнесом та державою. Чинне законодавство надає іноземним інвесторам низку гарантій для ведення діяльності на території України, а саме гарантії щодо зміни законодавства, щодо незаконних дій посадових осіб, компенсації та відшкодування збитків та ін. Спільні підприємства з іноземним капіталом здійснюють свою діяльність на загальних засадах, тобто мають рівні права та обов'язки, а також умови ведення бізнесу як національні підприємства. Законом України «Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» № 1547-III від 16.03.2000 (яку країна підписала 03 квітня 1998 р.) надано гарантії для посилення захисту спільних підприємств [11]. Цю Конвенцію було підписано та ратифіковано більше 70 країнами світу для сприяння та захисту інвести-

цій. Конвенцією закріплено, що в разі виникнення в інвесторів проблемних питань органами виконавчої влади та місцевого самоврядування створюються комісії щодо сприяння досудового врегулювання спорів у вигляді тимчасових консультативно-дорадчих центрів для запобігання судовим тяганинам та мирного врегулювання спорів. У країні діє Рада експортерів та інвесторів України, яка надає інформацію та сприяє налагодженню партнерських зв'язків між національними виробниками та іноземними інвесторами [4]. Для активізації роботи щодо розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами у грудні 2014 р. Указом Президента України створено Національну інвестиційну раду [5]. Для пошуку дієвих механізмів залучення іноземних інвестицій в Україну урядом держави на регулярній основі проводяться бізнес-форуми за участю потенційних іноземних інвесторів. Зазначені заходи покликані сприяти поліпшенню інвестиційного іміджу України та збільшенню кількості створення спільних підприємств, а також капітальних інвестицій в економіку держави [8].

Висновки. Для залучення в Україну іноземних інвестицій через створення спільних підприємств уряду потрібно стабілізувати політико-правове, економічне та соціальне становище в країні. Згідно з проведеним опитуванням потенційних інвесторів, встановлено, що головними перешкодами в Україні є корупція, постійні зміни в законодавчих актах, податковий тиск та воєнний конфлікт на сході країни. Сьогодні Україна потребує іноземних інвестицій як ніколи. Залучення іноземних інвесторів у власне підприємство змінить рівень ведення власного бізнесу, надасть більш кваліфіковану робочу силу, отримати знання у сфері ефективного системного управління, впровадити нові технології, і, як наслідок, відбудуться створення конкурентної продукції, стимулювання національного виробника, ефективне використання ресурсів і розвиток національної економіки.

Головні пропозиції: здійснити вдосконалення законодавчої бази в країні, відповідність між різними законодавчими актами, щоб вони не суперечили один одному, врегулювати особливості оподаткування спільних підприємств, а також запровадити власні проекти із залучення іноземних інвесторів в Україну, в яких гарантом виступав би уряд країни.

Список використаних джерел:

1. Спільні підприємства в Україні: специфіка розвитку // Osvita.ua. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19364/>.
2. Спільні підприємства та особливості їх розвитку в Україні // Віртуальний світ. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.virtual.ks.ua/essays-term-papers-and-diplomas/309-joint-ventures-and-the-peculiarities-of-their-development-in-ukraine.html>.
3. Статистичний збірник Україна в цифрах 2016 р. / Державна служба статистики України. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Інвестиційний клімат в Україні / Міністерство закордонних справ України. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.
5. Беззуб І. Іноземні інвестиції в українській економіці / І. Беззуб // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuvip.gov.ua/index.php?option=com_content&view.
6. Україна поглибить співпрацю із США в аграрній сфері // Аграрний тиждень Україна. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://a7d.com.ua/novini/13791-ukrayina-poglibit-svpracyu-z-ssha-v-agrarny-sfer.html>.
7. Дмитренко А.В. Роль спільних підприємств з іноземними інвестиціями у розвитку економіки України / А.В. Дмитренко // Економічний форум. – 2011. – № 3. – С. 148–157.
8. Генеральне консульство України в Шанхаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://shanghai.mfa.gov.ua/ua/page/open/id/821>.
9. Дмитрук Б.П. Спільне підприємство в сільському господарстві / Б.П. Дмитрук // Учебник. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uchebniks.net/book/190-spilne-pidpriyemnictvo-v-silskomu-gospodarstvi-navchalnij-posibnik-dmitruk-bp>.
10. Інвестиційна діяльність в Україні / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cc024807.

Петренко В. С.

Херсонский государственный университет

Карнаушенко А. С.

ДВНЗ «Херсонский государственный аграрный университет»

РАЗВИТИЕ СОВМЕСТНЫХ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Резюме

Исследовано становление и развитие совместных аграрных предприятий Украины. Установлены сдерживающие факторы привлечения иностранных инвестиций в аграрную сферу. Проанализирована украинская законодательная база, выявлено, что понятие «совместные предприятия» требует усовершенствования и устранения несоответствия в нормативных актах. Рассмотрены объемы прямых иностранных инвестиций в сельское хозяйство в разрезе различных стран мира.

Ключевые слова: совместные предприятия, переходная экономика, рыночная экономика, инвестиции, иностранные инвесторы.

Petrenko V. S.

Kherson State University

Karnushenko A. C.

Kherson State Agrarian University

DEVELOPMENT OF JOINT AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Summary

The formation and development of joint agrarian enterprises of Ukraine is investigated. Restrictive factors of attraction of foreign investments in the agrarian sphere are established. The Ukrainian legal framework was analyzed and it was found that the concept of joint ventures requires improvement and elimination of inconsistencies in normative acts. Considered the volume of direct foreign investment in agriculture in the different countries of the world.

Key words: joint ventures, transition economics, market economy, investments, foreign investors.

УДК 65.012.2

Саєнсує М. А.

Одеський національний економічний університет

АУТСОРСИНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Стаття містить теоретичне узагальнення напрямів вивчення поняття аутсорсингу як технології інноваційного управління. Розглянуто понятійний апарат аутсорсингу, сутність окремих форм і видів аутсорсингу, зміст та основні етапи реалізації аутсорсингу. Визначено сфери застосування аутсорсингу в менеджменті соціально-економічних систем.

Ключові слова: аутсорсинг, інновації, соціально-економічні системи, управління.

Постановка проблеми. Зовнішнє середовище визначає процес інноваційного розвитку організації для забезпечення її конкурентоспроможності. Розвиток інноваційної економіки диктує необхідність перегляду своїх організаційних структур для адаптації в динамічних умовах шляхом переходу на різні форми партнерства. Однією з форм організації бізнесу в сучасній економіці став аутсорсинг – практика вирішення проблем функціонування та розвитку компаній у ринковій економіці шляхом скорочення витрат, збільшення пристосованості до умов зовнішнього середовища, поліпшення якості продукції та послуг, зменшення ризику. Розвиток аутсорсингу в усьому світі став можливим завдяки розвитку інформаційних технологій. В українського бізнесу свої закони й особливості. Їх потрібно враховувати. Організацій, які включили до своєї інноваційної стратегії аутсорсинг, небагато, але їх кількість стрімко зростає, тому особливої актуальності набувають дослідження можливостей практичного використання аутсорсингу. Необхідно чітко уявляти, коли застосування аутсорсингу ефективно, а коли слід використовувати іншу стратегію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аутсорсинг належить до найбільш поширених організаційних інновацій, що вимагають детального подальшого вивчення: винесення низки виробничих процесів за межі кордонів організації, зміна вектору економічного розвитку. Вплив процесів аутсорсингу на систему соціально-економічних відносин у національному та глобальному масштабах незмінно є предметом наукових досліджень. Роботи Б.А. Анікіна, С.О. Календжян, Д.В. Черемісіним, Д. Хлебнікова, П. Готтшталк і Х. Соллі-Сетер, Г.Б. Клейнер, Й. Діттріх і М. Браун, Р. Кліка і Т. Дьюнінга, Д. Хейвуда, Дж. Куїна і Ф. Хілмера, Ф. Віскірхена, Й. Хелвей і Б. Мелбі, Е. Зана заклали концептуальні засади нової методології

управління, що спирається на делегування повноважень і відповідальності зовнішнім виконавцям у рамках спеціального договору.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Всі вищевказані дослідники виявили сутність і надали об'єктивне економічне визначення поняттю «аутсорсинг» як інноваційної стратегії розвитку соціально-економічних систем. Широко відомі дослідження проблем аутсорсингу Американської асоціації менеджменту, Інституту аутсорсингу США та інших організацій. Західноєвропейські школи менеджменту приділяють значну увагу практичним аспектам аутсорсинга, вивчаючи досвід використання нової методології в управлінні соціально-економічними системами. Але, незважаючи на значну кількість публікацій, сьогодні відсутнє визнане всіма визначення поняття аутсорсингу.

Мета статті полягає в розвитку понятійно-категоріального апарату теорії аутсорсингу шляхом дослідження та систематизації підходів до визначення поняття «аутсорсинг».

Виклад основного матеріалу дослідження. У постіндустріальну епоху сформувався новий підхід до управління соціально-економічними системами, що базується на переважному використанні й інтеграції зовнішніх ресурсів замість розвитку власних компетенцій в окремих видах діяльності організації. Інноваційні технології відкривають доступ до технологічних, інтелектуальних, інформаційних ресурсів, що наявні на сучасному ринку. Однією з таких форм є аутсорсинг. Як інноваційна методологія управління в соціально-економічних системах аутсорсинг орієнтований на подолання ресурсних обмежень за рахунок розширення зовнішніх зв'язків, установлення взаємовигідних відносин з іншими організаціями, що володіють і найбільш важливим у сучасному світі ресурсом – знаннями.